

УДК 351.765:636.085

Н. А. МЕЖЕНСЬКА, кандидат ветеринарних наук

Національний університет біоресурсів і природокористування України

М. П. ОСТАПЮК

Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, м. Київ

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ КОРМІВ, КОРМОВИХ ДОБАВОК І ПРЕМІКСІВ ЗГІДНО ПЛАНУ ДЕРЖАВНОГО МОНІТОРИНГУ НА 2013 РІК

У статті наведено основні методичні підходи та критерії щодо розроблення та впровадження в Україні державного моніторингу кормів, кормових добавок і преміксів, враховуючи вимоги до відбору зразків, критерії щодо встановлення періодичності відбору зразків, аналізу ризику, вимоги до випробувальних лабораторій.

Ключові слова: корма, кормові добавки, премікси, моніторинг, ГМО, відбір зразків, критерії періодичності, аналіз ризиків, показники безпечності та якості, випробувальні лабораторії.

Статтею 42 Конституції України визначено, що Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів. До 2004 року державний контроль за якістю та безпечністю харчових продуктів і кормів базувався на проведенні досліджень продукції за показниками, залежно від можливостей лабораторій проводити такі дослідження. Тому з підвищенням вимог з боку споживачів до якості та безпечності харчових продуктів і з метою гармонізації вітчизняного законодавства в галузі безпечності харчових продуктів і кормів виникла проблема із забезпеченням у повній мірі державного контролю за показниками безпеки харчового ланцюга “від поля до столу”.

Підставою для розробки Плану державного моніторингу кормів, кормових добавок і преміксів (далі План моніторингу) є Директива Ради (ЄС) 95/53 від 25.11.1995 р. [1], що закріплює принципи організації офіційних інспекцій у сфері годівлі тварин та Регламент (ЄС) 882/2004 [2] про офіційний контроль для гарантування відповідності кормів вимогам законодавства, санітарії та благополуччя тварин.

Також під час розробки Плану моніторингу враховувалися вимоги статті 78 Закону України “Про ветеринарну медицину” [3], згідно якої усі корми, кормові добавки та премікси, що перебувають в обігу в Україні, підлягають контролю відповідно до державної програми моніторингу та спостереження, що розроблена і діє на засадах оцінки ризику та здійснюється державною службою ветеринарної медицини з метою моніторингу придатності та дотримання відповідних технічних регламентів.

Основними критеріями під час складання Плану моніторингу у відповідності до Регламенту (ЄС) № 882/2004 [2] були:

- попередження, недопущення або зниження до мінімально можливого рівня ризиків для безпеки людей і тварин, пов'язаних з кормами безпосередньо або через навколишнє середовище, або підприємствами з переробки, виготовлення кормів, використанням кормів будь-яким процесом, матеріалом, субстанцією, діяльністю або операцією, що може впливати на безпеку корму, здоров'я або благополуччя тварин;

- відповідність процедури проведення моніторингу кормів на всіх етапах виробництва, переробки, реалізації та використання кормів у відповідності до вимог чинного законодавства;

- наявність відповідних акредитованих випробувальних лабораторій, а також наявність кваліфікованого персоналу для чіткого і ефективного проведення лабораторного контролю;

- наявність у лабораторіях відповідного обладнання та устаткування для проведення лабораторних випробувань кормів;

- наявність системи повідомлення і плану дій у випадку виявлення невідповідних, неякісних та небезпечних кормів;

- зобов'язання суб'єктів господарювання, що виробляють, переробляють, зберігають, реалізують, використовують корми, надавати допомогу фахівцям компетентного органу у виконанні їхніх завдань з контролю безпечності та якості кормів.

Проведення моніторингу здійснюється у відповідності з положеннями Закону України “Про ветеринарну медицину”[3] та в рамках державного ветеринарно-санітарного контролю. Посадовими особами, які здійснюють відбір зразків для проведення моніторингу в рамках державного ветеринарно-санітарного контролю є державні інспектори ветеринарної медицини.

Відбір зразків для проведення державного контролю безпечності та якості кормів, кормових добавок і преміксів проводиться у відповідності до “Порядку відбору зразків продукції тваринного, рослинного і біотехнологічного походження для проведення досліджень”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 14 червня 2002 р. № 833[4] та згідно з ДСТУ ISO 6497:2005 “Корми для тварин. Методи відбирання проб”[5] згідно з планом відбору зразків для проведення Державного моніторингу кормів, кормових добавок, преміксів на 2013 рік.

Кожен лабораторний зразок повинен бути поміщений у відповідний контейнер. Слід вжити всіх запобіжних заходів для запобігання зміни складу зразку, забруднення або фальсифікації, які можуть виникнути під час транспортування або зберігання. Запаковані лабораторні зразки повинні бути опечатані і марковані (всі етикетки повинні бути опечатані) таким чином, щоб не було можливості відкрити ємність без порушення печатки.

Після кожного відбору зразків слід оформити Акт відбору зразків відповідної форми, який дозволяє однозначно ідентифікувати кожну контрольовану партію. Зразки преміксів, кормових добавок та комбікормів повинні супроводжуватися

документом про якість або специфікацією з вказанням виду тварин та птиці яким призначені, декларованого вмісту компонентів (для преміксів).

Лабораторні зразки, відібрані від кожної партії, з необхідними супроводжуючими документами потрібно відразу відправити в акредитовану лабораторію, уповноважену Державною та фітосанітарною службою України на проведення моніторингових досліджень. Зразок-свідок зберігається в архіві установи, що відібрала зразок для проведення відповідних досліджень.

Випробувальна лабораторія, яка проводить моніторингові дослідження, повинна бути акредитована у відповідності до вимог ДСТУ ISO 17025 [6] на компетентність, мати у наявності відповідне обладнання та устаткування для проведення необхідних лабораторних випробувань.

Кількість зразків для проведення моніторингових досліджень кормів, кормових добавок та преміксів на 2013 рік в розрізі областей наведений у таблиці 1.

Таблиця 1

**Кількість зразків для проведення моніторингових досліджень кормів,
кормових добавок та преміксів на 2013 рік
в розрізі областей**

Вид кормової продукції	Кількість зразків
Комбікорми для птиці	109
Комбікорми для свиней	100
Комбікорми для ВРХ	66
Премікси	52
Кормові добавки	20
Кормові матеріали	120
Всього	467

Отже згідно Плану моніторингу на 2013 рік в Україні заплановано дослідити 467 зразків, з них 109 – комбікормів для птиці, 100 – комбікормів для свиней, 66 – комбікормів для великої рогатої худоби, 52 – преміксів, 20 – кормових добавок, 120 – кормових матеріалів (таблиця 1).

Перелік показників, на які проводять дослідження корми, кормові добавки і премікси в рамках Плану державного моніторингу на 2013 рік наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

**Показники безпечності та якості кормів, кормових добавок і преміксів
в рамках Плану державного моніторингу на 2013 рік**

Вид кормової продукції	Сполуки, що аналізуються
Кормові матеріали	фумонізени, Т-2 токсин
Комбікорми для птиці	свинець, кадмій, афлатоксин, Т-2 токсин, дезоксиніваленол, бактерії роду сальмонела, флавоміцин, хлортетрациклін, саліноміцин, наразін, монензин, діоксини, меламін, стронцій-90, цезій-137
Комбікорми для свиней	свинець, кадмій, афлатоксин, Т-2 токсин, дезоксиніваленол, бактерії роду сальмонела, стронцій-90, цезій-137, хлортетрациклін, діоксини меламін, цинк, мідь, стронцій-90, цезій-137
Комбікорми для ВРХ	свинець, кадмій, афлатоксин, фумонізени, бактерії роду сальмонела, стронцій-90, цезій-137, ДНК жуйних тварин, компоненти тваринного походження, стронцій-90, цезій-137, діоксини, мідь
Премікси	свинець, кадмій, вітамін В4, цинк, мідь, стронцій-90, цезій-137
Кормові добавки	свинець, кадмій, миш'як, ртуть, стронцій-90, цезій-137, діоксини

Дані, наведені в таблиці 2 свідчать про те, що Планом державного моніторингу на 2013 рік передбачено здійснення контролю за вмістом вітамінів (А, В₄), токсичних елементів, важких металів, мікотоксинів, радіонуклідів, ветеринарних препаратів, діоксинів, меламіну, наявності тканин тваринного походження, генетично модифікованих організмів та мікробіологічних організмів тощо у кормах, кормових добавках і преміксах. Для оцінки показників безпечності кормів, кормових добавок і преміксів використовують методи аналізу, передбачені у чинних в Україні нормативно-правових актів.

Таким чином, здійснення Державного моніторингу кормів, кормових добавок і преміксів за показниками безпечності та якості дозволить попередити, не допустити або знизити до мінімально можливого рівня ризику, які несуть загрозу для здоров'я і життя людей і тварин та для благополуччя природного навколишнього середовища.

Список використаної літератури

1. Директива Ради (ЄС) № 95/53 від 25 вересня 1995 р. що закріплює принципи організації офіційних інспекцій у сфері харчування тварин, останні

зміни до якої були внесені Директивою 2001/46/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 липня 2001 року (Official Journal L 265, 08.11.1995 p.17)

2. Регламент (ЄС) № 882/2004 від 29 квітня 2004 року про офіційний контроль для гарантування відповідності кормів вимогам законодавства, санітарії та благополуччя тварин.

3. Закон України "Про ветеринарну медицину" - № 2775–III від 15.11.2001р.

4. Постанова Кабінету Міністрів України "Порядку відбору зразків продукції тваринного, рослинного і біотехнологічного походження для проведення досліджень" від 14 червня 2002 р. № 833.

5. ДСТУ ISO 6497:2005 Корми для тварин. Методи відбирання проб. – К.: Держспоживстандарт України.

6. ДСТУ ISO/IEC 17025-2006 "Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій". – К.: Держспоживстандарт України.

КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ КОРМОВ, КОРМОВЫХ ДОБАВОК И ПРЕМИКСОВ СОГЛАСНО ПЛАНУ ГОСУДАРСТВЕННОГО МОНИТОРИНГА НА 2013 ГОД / М.П. Остапюк, Н.А. Меженская

В статье приведены основные методические подходы и критерии по разработке и внедрению в Украине государственного мониторинга кормов, кормовых добавок и премиксов, учитывая требования к отбору образцов, критерии по установлению периодичности отбора образцов, анализа риска, требования к испытательным лабораториям.

Ключевые слова: корма, кормовые добавки, премиксы, мониторинг, ГМО, отбор образцов, критерии периодичности, анализ рисков, показатели безопасности и качества, испытательные лаборатории.

EVALUATION CRITERIA FEED, FEED ADDITIVES AND PREMIXES BY STATE MONITORING PLAN FOR 2013 / N. Mezhenka M. Ostapyuk,

The article presents the main methodic approaches and criteria for the development and introduction in Ukraine state monitoring of feed, feed additives and premixes, including requirements for sampling criteria to establish the periodicity sampling, risk analysis, requirements for testing laboratories.

Key words: feed, feed additives, premixes, monitoring, GMO sampling, periodicity of criteria, risk analysis, safety performance and quality testing laboratories.

Рецензент – доктор ветеринарних наук, професор О. М. Якубчак

Рукопис надійшов 16.08.2013 р.